

УДК 338.658

Гусак Ю.В.

аспірант кафедри менеджменту і адміністрування
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

STATE REGULATION MECHANISM IMPROVEMENT OF ORGANIZATIONAL RESOURCE SUPPORT OF MACHINE-BUILDING COMPLEX OF NATIONAL ECONOMY

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто питання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу. Визначено головні економічні та технологічні причини падіння обсягів реалізації продукції підприємств машинобудівного комплексу. Виявлено, що згідно з концепцією організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівні підприємства відрізняються певною комбінацією ресурсів та організаційних компетенцій, які необхідні для випуску сучасної машинобудівної продукції. Запропоновано вдосконалений механізм державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства, який включає основні функції регулювання організаційно-ресурсного забезпечення на державному рівні та інструменти державної підтримки організаційного та ресурсного забезпечення на основі досвіду провідних країн світу.

Ключові слова: механізм, удосконалення, організаційно-ресурсне забезпечення, машинобудівний комплекс, національне господарство.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены вопросы организационно-ресурсного обеспечения машиностроительного комплекса. Определены главные экономические и технологические причины падения объемов реализации продукции предприятий машиностроительного комплекса. Выявлено, что согласно концепции организационно-ресурсного обеспечения машиностроительные предприятия отличаются определенной комбинацией ресурсов и организационных компетенций, которые необходимы для выпуска современной машиностроительной продукции. Предложен усовершенствованный механизм государственного регулирования организационно-ресурсного обеспечения машиностроительного комплекса национального хозяйства, который включает основные функции регулирования организационно-ресурсного обеспечения на государственном уровне и инструменты государственной поддержки организационного и ресурсного обеспечения на основе опыта ведущих стран мира.

Ключевые слова: механизм, совершенствование, организационно-ресурсное обеспечение, машиностроительный комплекс, национальное хозяйство.

ANNOTATION

The issues of organizational and resource support of machine-building complex have been considered in the article. The basic economic and technological causes for the drop in sales of products of machine-building complex have been established. It has been found that according to the concept of organizational and resource support machine-building enterprises are characterized by some combination of resources and organizational competences that are necessary for the production of modern machine-building output. An improved state regulatory mechanism for organizational and resource support of machine-building industry of national economy has been suggested. It includes the basic regulatory functions of organizational and resource support at the state level and tools for state support based on the experience of foreign countries.

Keywords: mechanism, improvement, organizational and resource support, machine-building complex, national economy.

Постановка проблеми. Машинобудівний комплекс займає значне місце в структурі національного господарства України та має непогані перспективи до зростання. Але за роки незалежності машинобудівний комплекс України значно не оновився. Велика кількість підприємств потребує масштабної реконструкції і технічного переоснащення з метою створення умов для виготовлення продукції з конкурентоспроможними техніко-технологічними показниками. Організаційно-економічний та науково-технічний потенціал підприємств потребує оптимального структурування, формування замкнених макротехнологічних галузевоутворювальних комплексів, які б давали можливість ефективно конкурувати на світових ринках [1]. Тобто оцінка перспектив його розвитку свідчить о неминучості переходу до інноваційного напрямку діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем, які пов'язані з організаційним та ресурсним забезпеченням машинобудівного комплексу, присвячені праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, серед них: Вовк І.П. [2], Мельник О.Г. [3], Полянська А.С. [4], Шифріна Н.І. [5], Ягунова Н. [6] та ін. Але питання, пов'язані з удосконаленням механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства, недостатньо опрацьовані та потребують більш детального розгляду.

Мета статті полягає в удосконаленні механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку ХХІ ст. ситуація в науковій сфері стала поступово змінюватися: збільшилися витрати на науку, виросла заробітна плата науковців, скоротився відтік наукових кадрів за кордон. Із боку держави, бізнесу та суспільства змінилося відношення до інновацій. Представники українського бізнесу стали приділяти більшу увагу інноваціям, але здебільшого вони все одно віддавали перевагу імпорту інноваційних технологій, обладнанню та матеріалам.

Нові умови господарювання, в яких існують українські машинобудівні підприємства, спрямовують їх до самостійної та раціональної економічної поведінки, яка повинна бути орієнтована на конкурентний ринок, що можливо тільки на основі впровадження інновацій та державного регулювання у сфері організаційного та ресурсного забезпечення їх діяльності.

Серед головних економічних та технологічних причин падіння обсягів реалізації продукції підприємств машинобудівного комплексу можна відзначити такі:

1. Низька конкурентоспроможність вітчизняного машинобудування на внутрішньому та зовнішньому ринках.
2. Тиск іноземних конкурентів, які виробляють аналогічну машинобудівну продукцію [7].
3. Низька продуктивність вітчизняних машинобудівних технологій, які поступаються кращим закордонним технологіям у кілька разів.

4. Невисока точність більшості вітчизняних технологій у виробництві машинобудівної продукції.

5. Низька надійність вітчизняного обладнання.

6. Ресурсовитратність виробничих процесів.

7. Незначна частка автоматизації та комп'ютеризації машинобудівних операцій.

На думку автора, для забезпечення стабільного розвитку підприємства машинобудівного комплексу національного господарства України повинні досягти відповідного рівня ефективності своєї роботи, тобто необхідно постійно вдосконалювати систему управління конкурентоспроможністю продукції, що включає в себе аналіз конкурентного середовища, оцінку рівня конкурентоспроможності продукції, планування та реалізацію конкурентних стратегій.

Сьогодні для машинобудівного комплексу національного господарства значно зростає значення зовнішнього ринку, вихід машинобудівної продукції на який дуже важливий як для

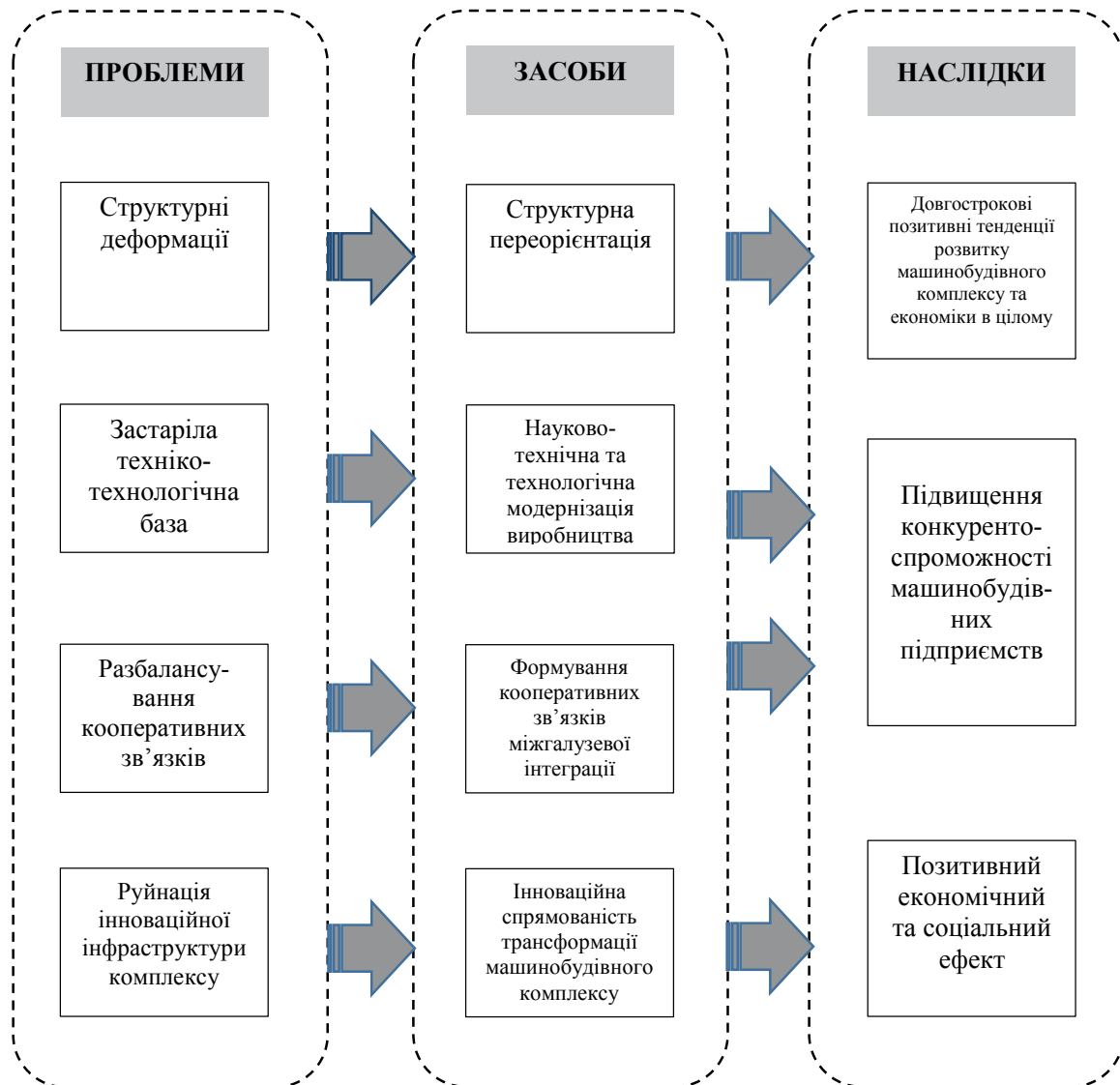

Рис. 1. Реалізація завдань структурної перебудови машинобудівного комплексу національного господарства

економіки в цілому, так і для стабільного розвитку машинобудівних підприємств. Для виходу та закріплення на світових ринках вітчизняної машинобудівної продукції необхідно проведення нової економічної політики в цілому та структурної переорієнтації машинобудівного комплексу (рис. 1).

Існуючі підходи до формування системи державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу розглядають лише окремі аспекти та напрями, тоді як існуючі економічні реалії та проблеми системного управління машинобудівним комплексом національного господарства вивчено недостатньо.

Згідно з концепцією організаційно-ресурсного забезпечення, машинобудівні підприємства відрізняються певною комбінацією ресурсів та організаційних компетенцій, які необхідні для випуску сучасної машинобудівної продукції. До того ж якісне організаційно-ресурсне забезпечення є основним засобом реалізації цілей підприємств машинобудівного комплексу національного господарства України з урахуванням факторів зовнішнього та внутрішнього середовища в умовах нестабільності.

Існуючий механізм державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу має бути вдоскона-

леним та мати на меті насамперед оновлення нормативно-правової бази ресурсного та організаційного забезпечення промислових комплексів, зокрема машинобудівного, та визначення структури підпорядкування органів державної влади та їх відповідальності щодо вирішення означених питань.

Заходи державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення підприємств машинобудівного комплексу мають певні резерви вдосконалення. Комплекс заходів повинен бути відображений у відповідних програмах організаційного та ресурсного забезпечення, із залученням фахівців із даної проблематики, визначенням джерел фінансування та термінів реалізації. Передусім необхідно:

- формування нормативної бази для планування організаційно-ресурсного забезпечення підприємств машинобудівного комплексу;
- удосконалення існуючої системи матеріального забезпечення машинобудівних підприємств;
- створення та впровадження при Міністерстві промислової політики України Департаменту організаційно-ресурсного забезпечення, у галузях, які йому підпорядковані, який б займався питаннями інформаційно-аналітичного управління, ресурсозабезпечення та ресурсосопоставання, фінансування та аудиту (рис. 2).

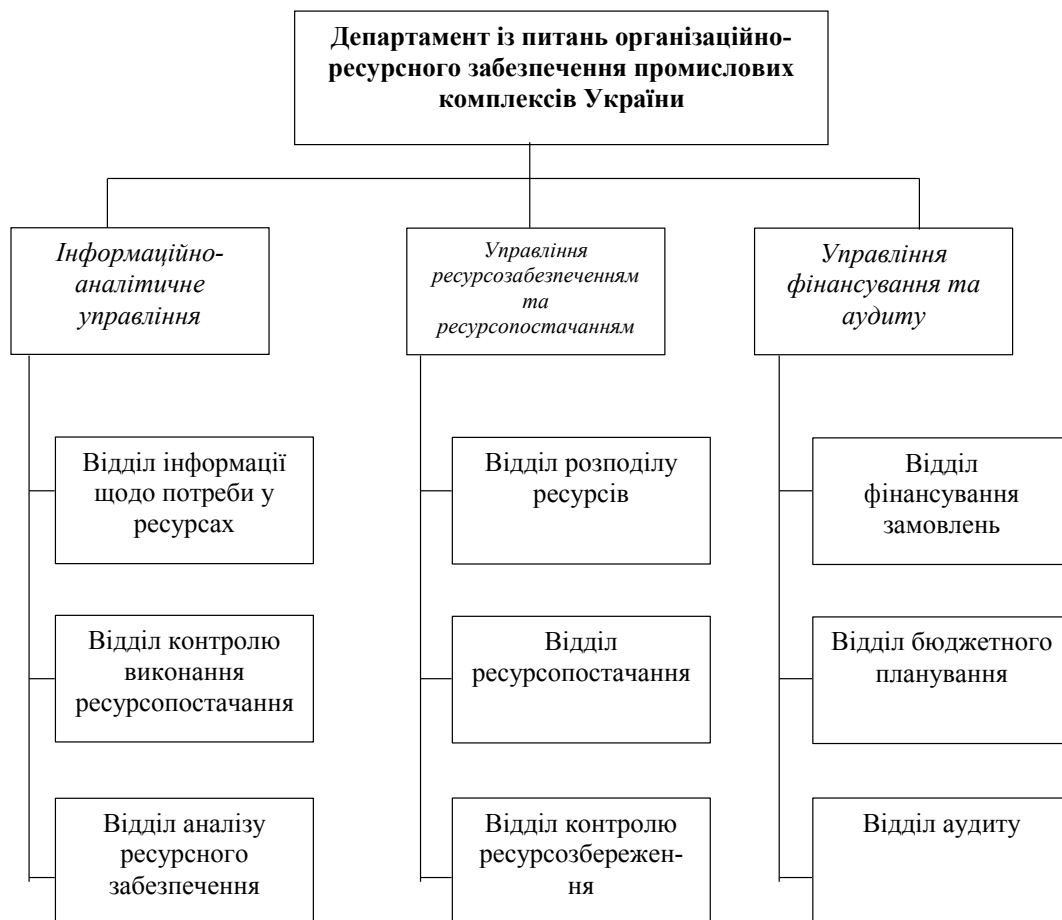

Рис. 2. Структура Департаменту організаційно-ресурсного забезпечення промислових комплексів національного господарства України

На думку автора, запропонована структура державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення промислових комплексів дасть змогу більш раціонально використовувати організаційні та матеріальні ресурси, які повинні бути використані у процесі виробництва промислової продукції.

Мова ще йде про те, що органи державного управління стали б організаційними та методичними центрами здійснення державної промислової політики та регулювання процесів ресурсного забезпечення промислових підприємств, зокрема підприємств машинобудування.

Прийняття на державному рівні та послідовна реалізація стратегії організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства створять основу для розвитку всіх галузей національного господарства.

Сьогодні розвиток машинобудівного комплексу національного господарства залежить від дій із боку держави щодо організаційного та ресурсного забезпечення його діяльності. У сучасних умовах розвитку підприємств машинобудування державне регулювання організаційно-ресурсного забезпечення повинно застосовувати дієздатні інструменти для ефективної реалізації поставлених завдань, визначення яких обумовлено певними особливостями досліджуваної галузі (табл. 1).

Державне регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу повинно здійснюватися на основі переходу від застарілих форм управління, що можуть ускладнювати розвиток машинобудування в цілому, до нових сучасних форм управ-

ління, які зможуть чітко організувати процес організаційно-ресурсного забезпечення та більш швидко реагувати на зміни, які відбуваються у зовнішньому середовищі.

Таблиця 1
Інструменти реалізації завдань державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства

Інструменти	Характеристика
Законодавчо-нормативні	Закони, укази, постанови, розпорядження
Фінансово-економічні	Розподіл ресурсів, цінова політика, податки, податкові пільги
Соціально-економічні	Задоволення потреб населення, підвищення якості життя
Адміністративні	Захист прав виробників, держзамовлення, контроль над ресурсовитратністю
Інвестиційно-інноваційні	Фінансування ресурсозбереження, інноваційно-інвестиційні програми ресурсоефективності, контроль над використанням інвестицій, координація реалізації інноваційних програм у сфері ефективного використання ресурсів

Джерело: розроблено автором на основі [8]

Для наукового обґрунтування шляхів удосконалення діючого механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства необхідно мати об'єктивну інформацію щодо стану питання та на основі побудови економіко-математичної моделі орга-

Рис. 3. Важелі державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення

нізаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу визначитися зі складовими частинами механізму, що пропонується. Для цього держава може застосовувати низку важелів прямого і непрямого впливу (рис. 3).

Таким чином, необхідність удосконалення механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства вплине на розвиток галузі в цілому та може стати дієвим інструментом для збільшення обсягів реалізації машинобудівної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Механізм державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства ґрунтується на загальних принципах державного регулювання та специфічних, які характерні для організаційного та ресурсного забезпечення машинобудування. До загальних належать принципи:

- ефективності, що передбачає позитивний кінцевий економічний ефект;
- стабільності, який забезпечує необхідний вплив на розвиток галузі, з метою нівелювання економічних спадів та підтримки економічного розвитку;

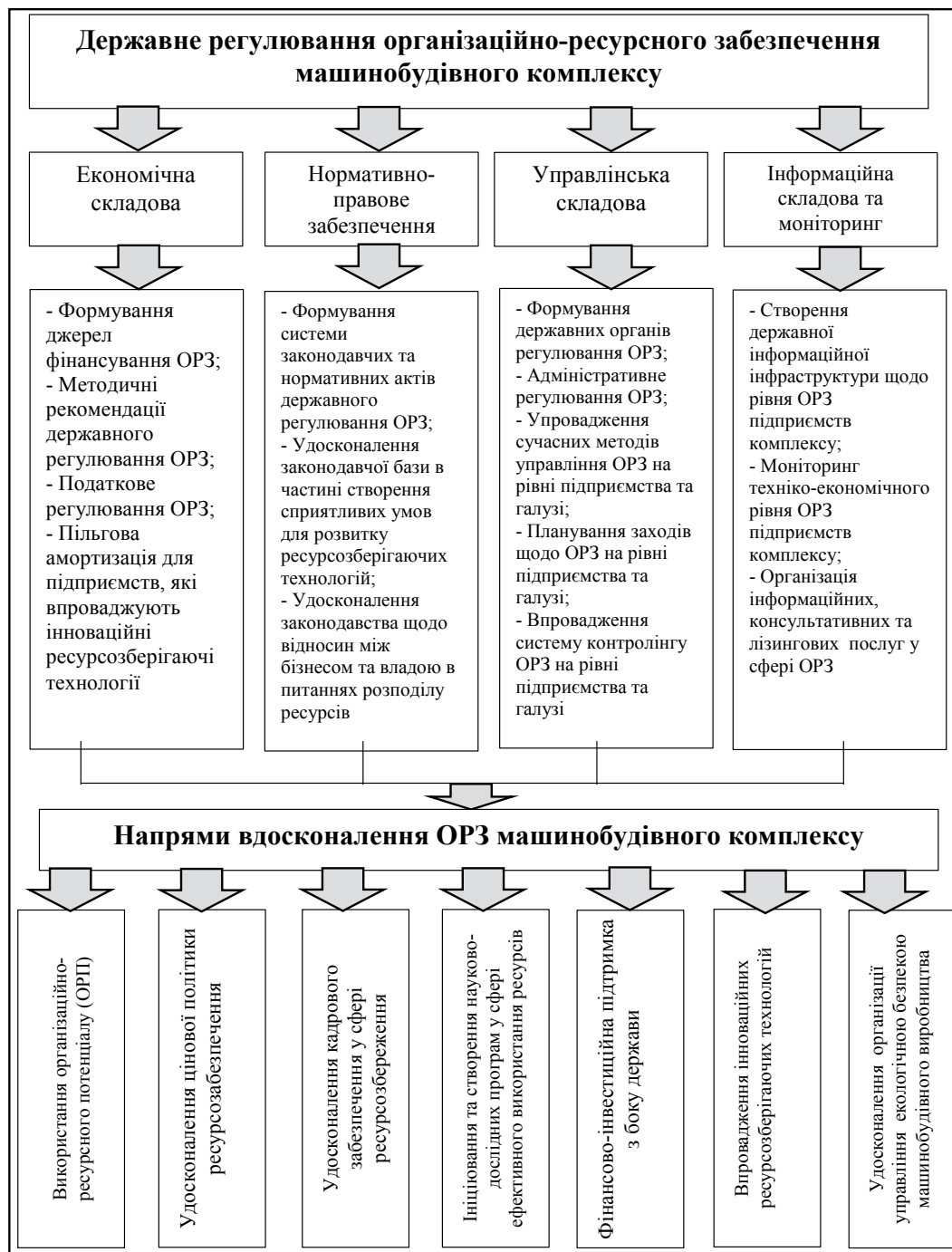

Рис. 4. Удосконалений механізм державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства

- системності державного впливу, який передбачає комплексний, системний підхід до розв'язання проблем ресурсозабезпечення та ресурсоефективності;

- адекватності, який передбачає відповідність державних регуляторів реаліям сучасного етапу економічного розвитку галузі;

- оптимального поєднання адміністративних та економічних важелів із метою збалансування масштабів втручання в економічні процеси;

- поступовості та етапності, що передбачає врахування фактора часу;

- наукової обґрунтованості, що передбачає врахування сучасних досягнень у теорії і методології під час розробки та впровадження державних регуляторів.

Специфічні принципи ґрунтуються на певних теоретичних та методологічних положеннях стратегії ресурсоефективності та ресурсозбереження та складаються з:

- принципу зорієнтованості регулювання на досягнення стратегічних цілей розвитку галузі, що передбачає пріоритетність ресурсозабезпечення підприємств машинобудування;

- принципу підпорядкованості стратегічним цілям економічного розвитку галузі, який витікає із визначення регулювання організаційно-ресурсного забезпечення як складової частини стратегічного державного регулювання національної економіки;

- принципу своєчасності прийняття управлінських рішень, який передбачає прогнозування, діагностику та швидке реагування на неефективне використання ресурсів;

- принципу узгодженості та скоординованості з державними програмами щодо ресурсоефективності та ресурсозбереження, який передбачає врахування під час вироблення національної ресурсоефективної та ресурсозберігаючої стратегії залучення зовнішньоекономічних партнерів.

Удосконалення механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення повинно здійснюватися у напрямках:

- модернізації функцій державного регулювання організаційного та ресурсного забезпечення;

- модернізації інституційного забезпечення процесів ресурсовикористання та ресурсоефективності;

- забезпечення екологізації виробничих процесів у машинобудування.

Враховуючи вищенаведене, автор вважає за доцільне запропонувати вдосконалений механізм державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства, який включає основні функції регулювання організаційно-ресурсного забезпечення на державному рівні та інструменти державної підтримки організаційного та ресурсного забезпечення на основі досвіду провідних країн світу (рис. 4).

Запропонований удосконалений механізм державного регулювання організаційно-ресурс-

ного забезпечення машинобудівного комплексу національного господарства приводиться в дію за допомогою спеціальних регуляторів: економічного, нормативно-правового, управлінського та інформаційного.

Усі ці регулятори можуть діяти як окремо, так і в єдиній системі, але якщо вони діють в єдиній системі, тоді й досягається найбільш ефективний результат.

Упровадження державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення повинно відбуватися на основі розробки програм загальнодержавного значення, галузевих програм та програм окремих підприємств.

Висновки. Проведені дослідження довели, що машинобудівному комплексу національного господарства України доцільно використовувати модель організаційно-ресурсного забезпечення машинобудівного комплексу, яка чітко показує прямий вплив організаційного та ресурсного забезпечення машинобудування на розвиток промисловості та всього національного господарства та застосування на практиці вдосконаленого механізму державного регулювання організаційно-ресурсного забезпечення, який чітко описує регулятори, які можуть діяти як окремо, так в єдиній системі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дегтяренко О.Г. Інноваційний механізм управління машинобудівними підприємствами / О.Г. Дегтяренко, С.І. Колосок // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2007. – № 2. – С. 91–97.
2. Вовк І.П. Удосконалення організаційно-економічного механізму ресурсозбереження на машинобудівному підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 / І.П. Вовк; Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2013. – 24 с.
3. Мельник О.Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: [монографія] / О.Г. Мельник. – Львів: Львівська політехніка, 2010. – 344 с.
4. Полянська А.С. Ресурсне забезпечення розвитку організацій в сучасних умовах господарювання / А.С. Полянська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.com.ua/np/pdf/81.pdf>.
5. Шифріна Н.І. Стан та перспективи розвитку машинобудівного комплексу України / Н.І. Шифріна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 394–399.
6. Ягунова Н. Стратегія розвитку промислового підприємства: проблеми и решения / Н. Ягунова, А. Зверев // Проблемы теории и практики управления. – 2012. – № № 9–10. – С. 151–157.
7. Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств: [колективна монографія]: у 4-х т. / За ред. О.А. Паршиної. – Дніпропетровськ: Герда, 2013. – Т. 2. – 334 с.
8. Мізюк Б.М. Системне управління: [монографія] / Б.М. Мізюк. – Львів: ЛКА, 2004 – 338 с.
9. Балджи М.Д. Організаційно-економічні засади комплексного природокористування на регіональному рівні: [монографія] / М.Д. Балджи. – Одеса: Атлант, 2010. – 500 с.